

RIERA GIL, Elvira (2008). *Ètica, política i diversitat lingüística: Per una política lingüística responsable*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya. 163 p.

En els temps que corren —amb referències constants, amagades o no, a l'ètica i la legalitat del sistema educatiu català—, volums com el que ressenyem aquí són benvinguts perquè donen una panoràmica general de la política lingüística (i educativa, de retruc) i de la seva relació amb la ciència política i l'ètica. L'obra és fruit del mesuratge de funció directiva realitzat per l'autora a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya i s'estructura en quatre blocs principals i una conclusió.

En el bloc de teoria política i diversitat cultural, es parteix dels canvis en les societats contemporànies i se'n destaca la seva diversitat cultural i les maneres com els estats moderns han intentat gestionar-la per tal, d'una banda, de fomentar el sentiment d'unitat i, d'altra banda, de ser respectuosos amb les diferents cultures dels individus. La resposta sovint ha estat definir què són les minories (nacionals i d'immigració) i establir una llista de drets i deures (més drets per a les nacionals que per a les d'immigració). La major part del contingut d'aquest bloc prové de les obres del polític Bhikhu Parekh, que es complementen amb les de Montserrat Guibernau, Amin Maalouf i Ruth Rubio, entre d'altres.

El segon bloc està dedicat a la teoria política i la diversitat lingüística, i l'autora segueix un patró semblant al del primer bloc, però ara centrant-se en aspectes de diversitat lingüística. Els temes de discussió d'aquest bloc provenen, principalment, de l'obra de Will Kymlicka i Alan Patten *Language rights and political theory* (2003), i giren al voltant del tractament de la diversitat lingüística des de la teoria política. Encertadament, l'autora afegeix observacions d'investigadors catalans a la temàtica del bloc. Així, presenta el marc de la sostenibilitat lingüística i el principi de subsidiarietat aplicat a la diversitat lingüística (tot allò que pugui fer una llengua local no ho ha de fer una de regional o global [Albert Bastardas]), la distinció entre dret i llibertat (els individus sovint no trien les llengües que aprenen i usen [Josep-Maria Terricabras]) i la legitimació ètica de restriccions lingüístiques (sempre i quan no neguin els drets fonamentals i siguin raonables [Albert Branchadell]).

El tercer bloc fa un repàs a la legislació lingüística de la Unió Europea, Espanya i Catalunya. Cal dir que no és un repàs del tot exhaustiu però que serveix per obtenir una panoràmica general per situar la qüestió de la política lingüística en l'àmbit europeu, espanyol i català. A més, en la breu discussió, l'autora dóna pistes de la manera com les diferents lleis s'han interpretat, la qual cosa és útil per al lector no expert en dret lingüístic.

El quart bloc tracta la diversitat lingüística en el discurs polític i mediàtic a Catalunya durant l'any 2006-2007. Mitjançant l'anàlisi del dossier de premsa diari de la Secre-

taria de Política Lingüística i del diari de sessions del Parlament de Catalunya, l'autora descabdella tres temes entorn de la ideologia lingüística: la identitat i les persones, la llibertat i els drets, i el bilingüisme equilibrat. Per a cada tema, l'autora ofereix exemples del que en podríem dir *dos bàndols oposats*. D'una banda, el discurs politicomediàtic nacionalista (*El Mundo*, Ciutadans-Partido de la Ciudadanía, certs articulistes de *La Vanguardia* i *El País*, etc.) i, d'altra banda, el discurs de la Generalitat i articulistes diversos a favor de la diversitat cultural (Josep-Lluís Carod-Rovira, Joan Manuel Tresserras i Salvador Cardús, entre d'altres). Pel que fa al tema de la identitat i les persones, l'autora argumenta que el Govern català i intel·lectuals progressistes han desenvolupat un discurs basat en la teoria política contemporània (construcció d'identitats, interculturalitat, benestar de les persones, etc.) i menys en teories sobiranistes radicals, i que, fins a cert punt, aquest discurs és eficaç per contrarestar els arguments contraris. Ara bé, els arguments pluralistes són menys eficaços pel que fa al segon i tercer temes. En el cas de la llibertat i els drets (els drets dels castellanoparlants estan violats o no a Catalunya), en concret en el sistema educatiu i les obligacions lingüístiques de les empreses, l'autora fa notar que el discurs del Govern i els intel·lectuals és més aviat «dispers i feble» (p. 113) en el sentit que és un discurs reactiu i sovint insegur. Finalment, en el cas del bilingüisme equilibrat (l'Administració catalana no fa servir de la mateixa manera les dues llengües oficials a Catalunya), els arguments del Govern són encara menys sòlids i consensuats. Com a alternativa, en cada cas, l'autora —especialment en el segon i tercer casos— proporciona una llista prou exhaustiva d'arguments que justifiquin les opcions a favor del multilingüisme i els biaixos existents a favor del català (en l'educació, l'administració, etc.) basats en teoria política contemporània.

L'últim capítol del llibre són les conclusions, on l'autora argumenta a favor d'una política lingüística que vagi més enllà de la perspectiva sociolingüística i se centri en la política pública i els arguments de ciència política que s'han desenvolupat en el llibre. Això li serveix per proposar una política lingüística responsable partint d'altres disciplines que també apliquen polítiques responsables (responsabilitat social corporativa, consum responsable, etc.). Aquesta política responsable s'estructura en tres eixos: política pública del govern (que promou la convivència sostenible de les llengües d'un territori), política comunicativa corporativa d'institucions o empreses (que fa possible l'ús responsable de llengües en els entorns de feina d'un territori) i responsabilitat de les persones individuals (que fomenta l'aprenentatge i ús de llengües). Finalment, aquesta política responsable s'aplica al cas català i s'apunten vuit bases sobre les quals la política lingüística a Catalunya s'ha de sustentar. En resum, es tracta de fer un repàs als principis desenvolupats en el llibre i aplicar-los al cas català (per exemple, «un model polític basat en la construcció d'una societat inclusiva i en evolució», «un model d'Estat realment plural», etc.). El llibre clou amb un annex de dades sobre la situació lingüística a Catalunya amb dades actualitzades sobre coneixement de la llengua, llengües primeres i d'identificació, oferta/demanda de productes en català, i percepcions d'ús, entre altres indicadors.

Si haguéssim de destacar l'aspecte més positiu i el que menys de l'obra que ens ocupa, remarcariem, d'una banda, que l'autora fa una contribució original a la bi-

bliografia en política lingüística enfocada des de la teoria política i proporciona un bon resum de les idees dels principals autors que s'han ocupat d'aquest enfocament des d'entorns sociolingüístics multilingües (Parekh, Kymlicka, etc.), i, a més, estableix un diàleg productiu amb les poques obres que s'han ocupat d'aquesta perspectiva en l'àmbit català (per exemple, Bastardas i Branchadell). Així doncs, el volum és de gran utilitat com a obra introductòria a les qüestions de ciència política i política lingüística. D'altra banda, el llibre sovint es limita a presentar les idees dels investigadors sense fer-hi una aportació prou crítica. Per exemple, presenta amb detall l'obra de Parekh i Kymlicka, però no presenta amb el mateix detall les crítiques que han rebut aquests autors. Finalment, una de les parts més interessants de l'obra —la proposta d'una política lingüística sostenible— se situa al final i esdevé una llista de principis generals que no s'acaba de veure com es podrien aplicar a una política lingüística real a Catalunya i a l'Estat espanyol. Per exemple, l'autora, en les bases per a una política lingüística responsable a Catalunya, menciona que cal un «model d'Estat realment plural, que superi el model polític caduc de l'estat nació uniforme i monista, i assumeixi clarament la diversitat cultural i lingüística que li és intrínseca com a patrimoni propi a conservar» (p. 134). Davant d'aquesta afirmació, el lector no hi pot estar més d'acord, però es demana com s'hi pot arribar (amb quines aliances polítiques, quines estratègies?). En la base número cinc, l'autora, partint de la idea de la subsidiarietat lingüística, demana «Una distribució de funcions de les llengües que en possibiliti la convivència sostenible» (p. 135), i de nou el lector es demana com es concreta això en el cas del català (quina o quines són les llengües locals?, què es vol dir quan es parla de funcions?).

En resum, es tracta d'una obra introductòria que compleix plenament la seva funció de presentar els principals arguments sobre ciència política i diversitat lingüística, i la seva possible aplicació a Catalunya. Finalment, és d'agrair que l'Escola d'Administració Pública de Catalunya publiqui aquest estudi i d'altres al seu web i amb una llicència *Creative Commons* que en fa possible la seva difusió. És una iniciativa excel·lent per fer arribar la recerca en política lingüística des de Catalunya a tots els interessats, per tal de poder construir els lligams de recerca necessaris amb altres investigadors.

Llorenç COMAJOAN COLOMÉ